

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 118/02-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho na neverejnom zasadnutí 5. februára 2003 prerokoval prijatú sťažnosť J. J., bytom K. R., zastúpeného advokátom JUDr. M. S., Advokátska kancelária, Č., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 962/98 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 962/98 p o r u š i l právo J. J., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 962/98 p r i k a z u j e konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

3. J. J. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd v Žiline povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. októbra 2002 doručená sťažnosť J. J., bytom K. R. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. M. S., Advokátska kancelária, Č., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Žiline (ďalej len „okresný súd“) v konaní o zaplatenie 149 000 Sk z titulu odstúpenia od kúpnej zmluvy vedenom pod sp. zn. 17 C 962/98.

V petite sťažnosti sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Základné právo J. J. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 962/98 o zaplatenie 149 000 Sk bolo porušené.

Okresnému súdu v Žiline prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 962/98 konal bez zbytočných prietáhov.

J. J. priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk (slovom jednotot tisíc korún), ktoré je Okresný súd v Žiline povinný mu vyplatiť do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 118/02-9 z 30. októbra 2002 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť na konanie.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedom, vyjadrením sp. zn. Spr 3901/02 zo 6. decembra 2002 a sťažovateľ, zastúpený svojím právnym zástupcom, stanoviskom doručeným ústavnému súdu 23. decembra 2002.

Okresný súd vo vyjadrení odôvodňoval zdĺhavý priebeh konania vysokým počtom vybavovaných vecí a nedostatočným personálnym obsadením súdu. Podstata problému podľa názoru okresného súdu spočíva v rozvrátenom systéme súdnictva.

Právny zástupca sťažovateľa vo svojom stanovisku k vyjadreniu okresného súdu konštatoval, že „Nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, nezbavuje zodpovednosti za pomalé konanie. Zodpovednosť štátu sa spája s nesprávnym postupom, ako aj nečinnosťou. Pre počítanie dĺžky konania právne významnou je aj otázka, nečinnosť ktorých orgánov sa má vziať do úvahy pri hodnotení primeranosti času spotrebovaného na konanie. Sudca je zodpovedný za prípravu vecí a rýchle vedenie konania“.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Sťažovateľ podal 19. júna 1998 na okresnom súde žalobu proti „Autobazáru S.-L., J. P., Ž.“ (ďalej len „žalovaný“) o zaplatenie 149 000 Sk z titulu odstúpenia od kúpnej zmluvy (predaj automobilu neschopného prevádzky).

Po upresnení petitu žaloby 17. augusta 1998 vyzval okresný súd žalovaného 27. januára 1999 o vyjadrenie sa k žalobe, ktoré mu bolo doručené 22. februára 1999.

Sťažovateľ 22. marca 1999 urgoval vytýčenie pojednávania a 14. apríla 1999 podal sťažnosť predsedovi okresného súdu na zdĺhavý priebeh konania.

Prvé pojednávanie stanovené na 12. máj 1999 bolo pre ospravedlnenú neprítomnosť sťažovateľa a jeho právneho zástupcu odročené na 14. jún 1999.

Po previerke súdneho spisu 14. mája 1999 podpredseda okresného súdu upozornil zákonného sudcu, aby vo veci priebežne konal.

Pojednávanie konané 14. júna 1999 za prítomnosti účastníkov konania a ich právnych zástupcov bolo odročené na neurčito za účelom vykonania znaleckého dokazovania.

Okresný súd uznesením č. k. 17 C 962/98-42 z 3. septembra 1999 nariadil znalecké dokazovanie, ustanovil znalca a uložil povinnosť žalovanému zložiť preddavok na znalecké dokazovanie. Uznesenie nadobudlo (okrem časti o zložení preddavku) právoplatnosť 27. septembra 1999.

Právny zástupca sťažovateľa 6. septembra 1999 urgoval pokračovanie konania.

Dňa 27. septembra 1999 podal žalovaný odvolanie voči povinnosti zložiť preddavok na znalecké dokazovanie.

Dňa 6. októbra 1999 doručil okresný súd odvolanie žalovaného sťažovateľovi na vyjadrenie.

Dňa 7. októbra 1999 bol doručený súdny spis s odvolaním na Krajský súd v Žiline, ktorý uznesením č. k. 23 Co 2441/99-52 z 29. októbra 1999 zrušil uznesenie okresného súdu v jeho napadnutej časti. Uznesenie odvolacieho súdu bolo doručené účastníkom konania a znalcovi v dňoch od 22. do 26. januára 2000.

Dňa 27. decembra 1999 podal sťažovateľ predsedovi okresného súdu sťažnosť na priet'ahy v konaní.

Okresný súd vyzval žalovaného 19. januára 2000 na predloženie potvrdenia o jeho majetkových pomeroch.

Dňa 27. januára 2000 vykonal podpredseda okresného súdu previerku súdneho spisu.

Žalovaný podaním z 23. februára 2000 oznámil okresnému súdu, že jeho majetkové pomery mu dovoľujú uhradiť preddavok v pomernej výške.

Dňa 2. mája 2000 sťažovateľ urgoval pokračovanie v konaní.

Okresný súd 29. mája 2000 opätovne vyzval žalovaného na predloženie dokladu o majetkových pomeroch (opis daňového priznania).

Dňa 1. júna 2000 bola predmetná vec pridelená na ďalšie konanie do iného senátu okresného súdu.

Okresný súd 1. augusta 2000 vyzval žalovaného pod hrozbou uloženia poriadkovej pokuty na predloženie požadovaných dokladov.

Žalovaný predložil 25. augusta 2000 okresnému súdu svoje daňové priznanie za rok 1999 s prílohami.

Okresný súd uznesením č. k. 17 C 962/98-74 z 18. novembra 2002 uložil žalovanému povinnosť zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania (uznesenie bolo expedované 22. novembra 2002).

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

V petite svojej s'ťažnosti s'ťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vyslovil porušenie jeho práva v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, uložil okresnému súdu povinnosť pokračovať v konaní bez zbytočných priet'ahov a napokon aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie vo výške 100 000 Sk.

Okresný súd v zásade nepoprel priet'ahy v predmetnom konaní, odôvodňoval ich však vysokým nápadom, ďalej tým, že predmetnú vec prevezme už v poradí tretí zákonný sudca, ako aj tým, že podstata problému je v zlom funkčnom systéme celého súdnictva.

S'ťažovateľ namietal irelevantnosť obrany okresného súdu, ktorej odôvodnenie ho nezbavuje zodpovednosti za vzniknuté zbytočné priet'ahy v konaní.

Aj napriek viacerým žiadostiam (a s'ťažnostiam) s'ťažovateľa o urýchlenie konania k náprave nedošlo.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa

týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/92 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na okresnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. 17 C 962/98 je rozhodovanie o zaplatení sumy 149 000 Sk z titulu odstúpenia od kúpnej zmluvy.

Rozhodovanie o predmetnej veci môže byť za určitých okolností súvisiacich so znaleckým dokazovaním fakticky, ale nie právne náročným. Berúc do úvahy doterajší priebeh konania v predmetnej veci (nezaobranie sa jej meritom) ústavný súd nemôže pripísať zdĺhavý postup konania na vrub faktickej a ani právnej náročnosti prerokovávanej veci bez zreteľa na zdĺhavý postup (resp. konanie) okresného súdu.

Vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho priebehu a doteraz dosiahnutých výsledkov ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by zdôvodňovali existujúci zdĺhavý priebeh konania jeho právnou alebo faktickou zložitou.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil takú závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné priet'ahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu.

Vychádzajúc z predloženej sťažnosti a k nej pripojených písomných dokumentov, z obsahu súdneho spisu okresného súdu a zo stanovísk účastníkov konania ústavný súd konštatoval zbytočné priet'ahy v konaní spôsobilé okresným súdom, ktorý nevykonal žiadne úkony v období od 25. augusta 2000, keď mu žalovaný predložil daňové priznanie, do

18. novembra 2002 (vyše 27 mesiacov), keď uznesením uložil žalovanému zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania. Ústavný súd predovšetkým konštatoval, že v predmetnej veci súdne konanie, ktoré sa na okresnom súde začalo 19. júna 1998 a je stále na súde prvého stupňa bez jeho rozhodnutia vo veci samej, trvá doteraz viac ako štyri roky. Podľa názoru ústavného súdu táto zdĺhavosť konania vzhľadom na jeho predmet nemôže byť z hľadiska čl. 48 ods. 2 ústavy akceptovaná.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným priet'ahov v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné sudy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99, I. ÚS 10/98).

Obranu okresného súdu spočívajúcu v odvolávaní sa na vysoký nápad vecí, ako aj nefunkčný súdny systém ako na dôvody, ktoré by mali byť objektívnou príčinou spôsobujúcou priet'ahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní.

Na základe týchto vyššie uvedených dôvodov ústavný súd dospel k záveru, že v predmetnom konaní bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietahov, tak ako mu ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd okrem konštatovania porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 uložil okresnému súdu, aby „konal bez zbytočných prietahov“.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov.

Vzhľadom na doterajší priebeh konania v predmetnej veci a skutočnosti, že ani po uplynutí štyroch rokov od podania žaloby okresný súd ešte meritórne nerozhodol, považoval ústavný súd za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať okresnému súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku upravujúcimi priebeh konania tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti súčasne uplatnil z dôvodu, že „Podľa lekárskej správy nie je schopný cestovať dopravnými prostriedkami hromadnej dopravy a na dopravu nevyhnutne potrebuje vlastné motorové vozidlo. Za tým účelom a s prihliadnutím na jeho finančné možnosti si (...) zakúpil osobné motorové vozidlo v autobazári u odporcu v spore (...). Vzhľadom k tomu, že auto nie je spôsobilé prevádzky (...) ostal bez jediného možného spôsobu prepravy a taktiež bez finančných prostriedkov na jeho zakúpenie. Tento stav,

vzhľadom na spôsob vedenia konania Okresným súdom v Žiline, trvá od podania návrhu dňa 10. 6. 1998 (...). Sťažovateľ súčasne nekonanie súdov pociťuje ako psychickú ujmu. Sťažovateľ ako osoba zdravotne ťažko postihnutá sa nekonaním súdu dostala do neriešiteľnej situácie, ktorá jej znemožňuje aktívny život, možnosť nájsť si zamestnanie, ako aj možnosť zabezpečenia potrebnej zdravotnej starostlivosti“. Z uvedených dôvodov sťažovateľ žiadal ústavný súd o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 100 000 Sk.

Podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné napraviť. To znamená, že neprichádza do úvahy zrušenie rozhodnutia alebo opatrenia, resp. uvedenie do pôvodného stavu. V danom prípade ústavný súd dospel k záveru, že nestačí len vysloviť porušenie namietaného základného práva, resp. uložiť povinnosť vo veci konať, ale je potrebné priznať aj primerané finančné zadosťučinenie. Vzhľadom na okolnosti, za ktorých došlo k porušeniu namietaného práva, a podľa zásad spravodlivosti považoval ústavný súd za primerané priznať sťažovateľovi sumu 50 000 Sk.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. februára 2003